

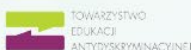

STRESZCZENIE

RAPORTU Z AUDYTU DLA INTERESARIUSZY I DECYDENTÓW

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

STRESZCZENIE RAPORTU Z AUDYTU DLA INTERESARIUSZY I DECYDENTÓW

Działanie 1.1.1: Audyt dotyczący migracji, zrównoważonego rozwoju i edukacji globalnej

Wersja 2 opracowana w maju 2018 r.

© 2018 Diversity Development Group

Wszystkie prawa zastrzeżone. Udzielono licencji Unii Europejskiej pod
uzgodnionymi warunkami

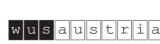
Opracowanie: Diversity Development Group

(osoba kontaktowa: dr. Karolis Zibas, karolis@diversitygroup.lt, +370 615 14401; Akvilė Kriščiūnaitė, akvile@diversitygroup.lt).

Niniejsza publikacja jest współfinansowana ze środków Komisji Europejskiej, w ramach projektu InterCap, numer projektu: CSO-LA/2017/388-136. Publikacja wyraża wyłącznie poglądu autorów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Komisji Europejskiej.

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

O PROJEKCIE

„Razem rozwijamy kompetencje: europejskie sieci obywatelsko-universyteckie na rzecz globalnej edukacji w zakresie migracji, bezpieczeństwa i zrównoważonego rozwoju we współzależnym świecie” (InterCap) to trzyletni projekt (od listopada 2017 r. do października 2020 r.) finansowany przez EuropeAid, przewidujący utworzenie europejskich sieci obywatelsko-universyteckich (łączy organizacje społeczeństwa obywatelskiego z uczelniami wyższymi – ang. *CSO-university networks*), zbudowanie kompetencji i potencjału podmiotów edukacyjnych oraz promowanie globalnej edukacji na temat migracji, bezpieczeństwa i zrównoważonego rozwoju we współzależnym świecie.

W tym celu w ramach InterCap współdziała 13 organizacji z 12 krajów UE, specjalizujących się w zakresie szkoleń dla nauczycieli, reform edukacyjnych, zrównoważonego rozwoju oraz problemów migracji, wraz z ponad 40 współpracującymi organizacjami z całej UE. Projekt ma na celu rozszerzenie krytycznego rozumienia migracji i zrównoważonego rozwoju, w kontekście Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDG), wśród osób zajmujących się kształceniem nauczycieli. Dobrze przygotowani przyszli nauczyciele mają odegrać kluczową rolę w zwiększaniu świadomości społeczeństwa na temat związków między migracją, bezpieczeństwem i zrównoważonym rozwojem.

Sposoby osiągnięcia zakładanych celów projektu:

przygotowanie przez państwa uczestniczące krajowych raportów, analizujących aktualny stan rzeczy dotyczący związku między migracją a rozwojem, dominującej narracji w debacie publicznej oraz edukacji rozwojowej;

przeprowadzenie audytu unijnego, badającego politykę UE i ramy instytucjonalne;

zorganizowanie na ten temat konferencji skierowanej do odpowiednich interesariuszy, decydentów i przedstawicieli organizacji społeczeństwa obywatelskiego;

przygotowanie modułów edukacyjnych na temat związku migracji z rozwojem, do uczenia bezpośredniego i online, skierowanych do specjalistów edukacji, którzy później zastosują tę wiedzę w kształceniu nauczycieli.

Partnerzy InterCap są zobowiązani do:

- zapewnienia spójności i konsekwencji w prowadzeniu edukacji globalnej na temat migracji, zrównoważonego rozwoju i współzależności w kontekstach lokalnych i globalnych;
- podwyższenia kompetencji w zakresie edukacji globalnej wśród organizacji społeczeństwa obywatelskiego i specjalistów szkolących nauczycieli uniwersyteckich;

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

- zwiększenia dostępności treści wysokiej jakości oraz krytycznej pedagogiki edukacji globalnej w kształceniu nauczycieli;
- badania i wzmacniania związku między edukacją globalną wysokiej jakości a postawami wobec migracji i rozwoju, w oparciu o praktyki oparte na dowodach, z dalszym wykorzystaniem dobrych praktyk i programów oraz tworząc synergie.

Projekt będzie czerpać doświadczenie i wiedzę z następujących metod edukacji uczestniczącej:

- filozofia dla dzieci (P4C – Philosophy for Children), koncentrująca się na myśleniu, rozumowaniu oraz pytaniu i kwestionowaniu, a także na globalnym obywatelstwie;
- Open Spaces for Dialogue and Enquiry (Otwarte Przestrzenie dla Dialogu i Dociekań, OSDE) – tworzenie otwartych, bezpiecznych przestrzeni dla krytycznego myślenia i dyskusji o kwestiach globalnych;
- Theatre for Living (Teatr dla Życia, T4L) – dramat i teatr jako środki zmiany społecznej.

Więcej na stronie:
<http://www.developptogether.eu>

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

METODOLOGIA

Raport powstał w ramach projektu InterCap, mającego służyć lepszemu krytycznemu rozumieniu migracji w kontekście zrównoważonego rozwoju, a w szczególności – Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDG). Celem projektu jest zwiększenie świadomości dotyczącej SDG i powiązanie ich z tematem migracji w kształceniu nauczycieli, tak by specjaliści edukacji mogli następnie dalej podnosić świadomość społeczeństwa w kwestii migracji i jej związków ze zrównoważonym rozwojem.

Cele raportu:

- 1 Zidentyfikowanie związków koncepcyjnych między migracją międzynarodową a innymi procesami globalnymi, w tym zrównoważonym rozwojem na poziomie europejskim
- 2 Wskazanie luk w powszechnym rozumieniu migracji oraz zrównoważonego rozwoju
- 3 Konceptualizacja wyzwań oraz sposobów, na wykorzystanie edukacji globalnej jako instrumentu zwiększania świadomości społeczeństwa w różnych kontekstach krajowych.

Analiza ta umożliwi opracowanie udoskonalonego modelu edukacji globalnej, bardziej lokalnego, a więc skuteczniejszego, skierowanego głównie do przyszłych nauczycieli szkolnych. Jednak rekomendacje dotyczą kwestii wykraczających poza kompetencje nauczycieli, takich jak przekształcenia instytucjonalne, współpraca międzysektorowa oraz rola instytucji edukacyjnych w zwiększaniu świadomości społeczeństwa.

Skompilowany raport obejmuje **13 raportów krajowych, raport z audytu UE, raport z audytu ponadnarodowego oraz streszczenie dla decydentów**. Każdy z partnerów opracował raport krajowy, na podstawie badań źródeł wtórnych (przeglądu piśmiennictwa) oraz badań terenowych (grupy fokusowe i/lub wywiady z ekspertami).

Streszczenie dzieli się na dwie części: raport z audytu UE i studia przypadków.

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

AUDYT UNII EUROPEJSKIEJ DOTYCZĄCY MIGRACJI, ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I EDUKACJI ROZWOJOWEJ

W świecie w coraz większym stopniu powiązanych wzajemnymi zależnościami, przy szybko rosnącej migracji międzynarodowej, ruch transgraniczny staje się istotną siłą napędową i integralną częścią rozwoju, zarówno w krajach pochodzenia, jak i krajach docelowych. Jednak źle zarządzana migracja tworzy różne zagrożenia dla zrównoważonego rozwoju społeczeństw. Aby zmaksymalizować prorozwojowy wpływ migracji, konieczna jest efektywna polityka i ramy instytucjonalne, a także spójność pomiędzy różnymi obszarami polityki. Raport ten ma na celu zbadanie tej ostatniej kwestii, jak również ocenę dominujących sposobów postrzegania migracji i zrównoważonego rozwoju przez opinię publiczną na poziomie UE, gdyż percepcja ta jest kluczowym czynnikiem skutecznego zarządzania migracją i rozwojem zarówno na poziomie krajowym, jak i unijnym. Raport dotyczy także obecnego stanu edukacji rozwojowej w UE jako środka zwiększania świadomości społeczeństwa.

Poza badaniami źródeł wtórnych przeprowadzono także cztery wywiady eksperckie. Uczestników wytypowano metodą doboru celowego, bo próba miała objąć osoby o określonych cechach, takich jak odpowiednia wiedza fachowa, pochodzenie z różnych krajów i reprezentowanie różnych instytucji. Wybrani do badania eksperci specjalizują się w następujących dziedzinach:

Zrównoważony
rozwój

Edukacja
globalna

Związki między
migracją a
rozwojem

Migracja
przymusowa

Spostrzeżenia ekspertów zostały włączone do raportu celem pogłębienia analizy.

Związki między migracją a zrównoważonym rozwojem

Migracja i rozwój są ze sobą ściśle powiązane. Wzrost gospodarczy w krajach rozwijających się często jest wprost proporcjonalny do populacji, która może pozwolić sobie na migrację i jest świadoma możliwości czekających za granicą; co w rezultacie często prowadzi do intensywniejszej migracji. Tradycyjnie postrzegana jako „objaw porażki rozwojowej”, który trzeba przezwyciężyć, migracja została uznana za potencjalne zagrożenie i ciężar w krajach rozwiniętych oraz za „drenaż mózgow” w krajach rozwijających się (ECDPM i ICMPD, 2013). Jednak we wczesnych latach dwutysięcznych badania dotyczące transferów pieniężnych od migrantów podważyły ten dyskurs i stały się początkiem nowego podejścia do migracji, uznającego jej korzystny wpływ na rozwój (De Haas, 2010). Transfery pieniężne otrzymywane od emigracyjnej diaspory stanowią istotne źródło dochodów dla rodzin i społeczności w krajach wysyłających migrantów. Tylko w 2017 r. kraje rozwijające się otrzymały około 443 miliardy dolarów w takich transferach. Kwota ta przekracza sumę pomocy rozwojowej na ten rok (World Bank [Bank Światowy], 2017). Migracja może zatem stać się kluczowym narzędziem ograniczania ubóstwa w krajach rozwijających się (ODI, 2017).

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

Jednocześnie pomaga ona wypełnić luki na rynku pracy i zmniejszyć obciążenia ekonomiczne starzejących się populacji w krajach Globalnej Północy.

Jednak związek między migracją a rozwojem jest bardziej skomplikowany, należy więc podchodzić do niego z ostrożnością. Źle zarządzany międzynarodowy przepływ ludności może prowadzić do zacofania gospodarczego (De Haas, 2010). W wyniku nieodpowiedniego zarządzania imigracją migranci często mają ograniczony dostęp do usług ochrony socjalnej, systemu opieki zdrowotnej i skutecznych mechanizmów integracji. Są wtedy bardziej zagrożeni wyzyskiem i handlem ludźmi. Jeśli status migrantów jest nieuregulowany, często znajdują się oni w jeszcze bardziej niepewnej sytuacji. Źle zarządzana migracja może więc prowadzić do napięć społecznych i nierówności, mogących zagrozić spójności społecznej i godzić w zaufanie między członkami społeczeństw przyjmujących (Putnam i in., 1993; Kawachi i in., 1997; Khambule i Siswana, 2017). Trzeba też zauważyć, że ponieważ uregulowana migracja jest procesem w pewnej mierze selektywnym, zwykle przynosi korzyści już stosunkowo uprzywilejowanym członkom społeczności w krajach pochodzenia, natomiast sytuacja grup, którym najbardziej te korzyści by się przydały, pozostaje bez zmian. Istotne jest zatem umożliwienie migracji osobom z różnych pozycji społeczno-ekonomicznych, nie ograniczając imigracji wyłącznie do wysoko wykwalifikowanych specjalistów.

Ponieważ rośnie prawdopodobieństwo przyszłych katastrof klimatycznych i konfliktów, należy się spodziewać, że przymusowa migracja przybierze na sile (Adam, 2009). Kluczową sprawą jest zatem, by władze były przygotowane na przyjmowanie i skuteczną integrację uchodźców, aby zminimalizować zakres katastrof humanitarnych i w ten sposób wypełnić swoje zobowiązanie, by „nikogo nie zostawiać bez pomocy” (*leaving no one behind*), co jest jedną z głównych zasad w agendzie ONZ po 2015 r. (ONZ, 2017). Aby uniknąć podziałów politycznych i społecznych oraz wykorzystania tego tematu do celów politycznych po tzw. „kryzysie uchodźczym”, konieczne jest prostowanie błędnych wyobrażeń opinii publicznej dotyczących migracji i azylu. Postrzeganie migracji jako zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego oraz uprzedzenia dotyczące imigrantów, zwłaszcza uchodźców i ubiegających się o azyl, trzeba podważać poprzez wierniejsze i trafniejsze przedstawianie tych zagadnień.

Ramy instytucjonalne i ustawowe: unijna perspektywa dotycząca migracji międzynarodowej, zrównoważonego rozwoju i Agendy 2030.

UE po raz pierwszy dostrzegła pozytywny wpływ migracji na globalny rozwój ponad dziesięć lat temu. Jednak obecne ramy instytucjonalne i prawne dotyczące migracji często stoją w sprzeczności z globalnymi celami rozwojowymi UE. Przede wszystkim skoncentrowanie się w Globalnym Podejściu do Migracji i Mobilności (Global Approach to Migration and Mobility, GAMM) na migracji nieuregulowanej i readmisji koliduje ze zobowiązaniami UE do ochrony migrantów, zaś selekcjonowanie wysoko wykwalifikowanych imigrantów grozi „drenażem mózgów” w krajach pochodzenia (Martin, 2013). Szereg podmiotów zainteresowanych utrzymaniem przepływów imigracyjnych na niskim poziomie, by zachować swoje wpływy polityczne, stanowi duże wyzwanie dla spójności polityki w tym obszarze. Problemy te stały się jeszcze wyraźniejsze w kontekście SDG (Celów Zrównoważonego Rozwoju), które wymagają w sprawie migracji agendy uwzględniającej perspektywę rozwojową.

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

W świetle niedawnej debaty o przyszłości projektu europejskiego w dobie Brexitu, znaczącą kwestią stał się konflikt interesów wewnątrz UE. Poziom wrażliwości politycznej dotyczącej migracji przekłada się na brak przywództwa i gotowości do opowiadania się za prorozwojowymi zmianami w agendzie migracyjnej, zarówno na szczeblu krajowym, jak i unijnym. Krótkoterminowe krajowe interesy partii politycznych, chcących utrzymać poparcie opinii publicznej, przeważają nad długofalowymi celami międzynarodowego zrównoważonego rozwoju (Hong i Knoll, 2016). Ze względu na stosunkowo elastyczny charakter Agendy 2030 i brak zainteresowania politycznego, część krajów wprowadza Cele Zrównoważonego Rozwoju

powierzchnownie lub wybiórczo. Jak sugerowali rozmówcy w wywiadach eksperckich, SDG stają się czymś, co trzeba „odhaczyć”; cele mogą być ujęte w programach, ale niekoniecznie przekładać się na działania¹.

W tej sytuacji powszechną praktyką stały się niejednoznaczne i niespójne powiązania między polityką migracyjną a rozwojową. Choć w tworzonej polityce często podkreśla się prorozwojowy wpływ migracji na kraje pochodzenia, to jednak jest ona w dużej mierze budowana wokół własnych interesów krajów przyjmujących, które skrycie, a czasem otwarcie, sprzeciwiają się zaangażowaniu w globalny rozwój. Koncentrowanie się na procesach readmisji, nacisk na kontrole graniczne, preferowanie migrantów wysoko wykwalifikowanych oraz znikoma uwaga poświęcana integracji migrantów służą narodowym interesom krajów, ale często stoją w sprzeczności z celami rozwojowymi.

Inną niepokojącą tendencją w politykach migracyjno-rozwojowych jest instrumentalizacja współpracy rozwojowej w celu zarządzania migracją. Czyniąc ze współpracy przy procesach readmisji warunek pomocy rozwojowej, jak przewiduje GAMM, Unia zmienia tę pomoc w narzędzie wzmocnienia restrykcyjnej agendy imigracyjnej opartej na względach bezpieczeństwa, co „stawia na głowie unijne zobowiązanie do spójności polityki na rzecz rozwoju” (CONCORD, 2015:7). Nie wspominając już o tym, że ta instrumentalizacja opiera się w dużej mierze na błędnym założeniu, iż rozwój zmniejszy przepływy migracyjne, taki nakaz stoi w sprzeczności z długoletnią misją UE na rzecz likwidacji światowego ubóstwa, a także z SDG.

Migracja międzynarodowa i zrównoważony rozwój w dyskursie medialnym i publicznym

Badania Eurobarometru (2017; 2018) wskazują, że chociaż Europejczycy nie mają silnych uprzedzeń wobec imigrantów na poziomie indywidualnym i na ogół popierają współpracę rozwojową w krajach trzecich, nie są dobrze poinformowani o realiach dotyczących tych tematów. **Mają zniekształcony obraz zakresu i możliwości imigracji;** migracja jest nadal postrzegana głównie jako problem, a nie szansa. Wyniki sugerują, że Europejczycy nie są świadomi pozytywnej roli, jaką migracja odgrywa w rozwoju. To błędne wyobrażenie trzeba sprostować, aby jak najlepiej realizować agendy migracyjno-rozwojowe.

¹ Np. poziomie unijnym: otwarto niewiele dróg migracji uregulowanej do Europy, mimo zobowiązania się do tego w Europejskim Programie w zakresie Migracji (Parlament Europejski, 2016). Przykłady dla poszczególnych krajów można znaleźć w raportach krajowych.

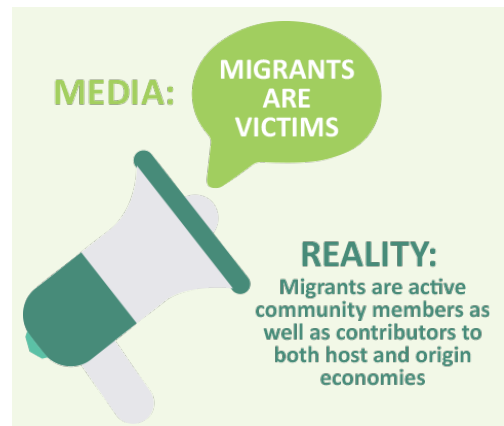
PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

Media często przedstawiają migrantów jako **ofiary, podczas gdy w rzeczywistości są oni aktywnymi członkami społeczności, a także wnoszą wkład zarówno w gospodarkę kraju przyjmującego, jak i kraju pochodzenia.** Migrantów prezentuje się także inaczej: jako niebezpiecznych intruzów, najeźdźców. Rzadko daje im się szansę zabrania głosu we własnej sprawie, zwłaszcza jeśli przybyszami są kobiety; rzadko także przedstawia się ich jako osoby o różnych kwalifikacjach zawodowych i indywidualnych osobowościach (WACC Europe i CCME, 2017). Migranci, szczególnie uchodźcy, często są dehumanizowani i depersonalizowani; powszechna jest także ekonomizacja migracji (Greussing i Boomgaarden, 2017). Migranci są przedstawiani, w domyśle i otwarcie, jako „inni”. Artykuły o migrantach gwałticielach lub przestępcach pojawiają się częściej niż historie o ich pozytywnym wkładzie w społeczeństwo, bo takie pozytywne aspekty często nie mają wartości jako „news”.

Chociaż prostowanie dominujących błędnych wyobrażeń o migracji i zrównoważonym rozwoju jest ważne, sama znajomość danych i liczb nie musi przynieść pożądanych rezultatów, zwłaszcza kiedy w dyskusjach pojawia się element emocjonalny. Należy zatem przedstawiać obrazy migrantów i azylantów z perspektywy bardziej ludzkiej, nastawionej na indywidualnego człowieka. Jak wskazują badania, dodawanie elementu ludzkiego w przedstawianiu migrantów zwiększa zaangażowanie społeczeństwa w tę kwestię (ODI, 2017). Liderów polityki i biznesu oraz inne autorytety, jako osoby mające istotny wpływ na opinię publiczną, zachęca się do mówienia o pozytywnych aspektach migracji.

Inną istotną kwestią dotyczącą postrzegania zrównoważonego rozwoju przez opinię publiczną jest **warunkowość publicznego zaangażowania.** Jak zauważyli eksperci, takie zaangażowanie w znacznej mierze ogranicza się do osób o pewnym statusie społeczno-ekonomicznym. Tzw. klasa średnia podziela stosunkowo optymistyczne przekonania: że można i należy podejmować indywidualne i zbiorowe działania. Natomiast społeczności defaworyzowane często są mniej zaangażowane i dość pesymistyczne. Oprócz przeciwdziałania takim nierównościom ważne jest promowanie wiedzy o możliwościach i indywidualnych działaniach, jakie mogą podjąć wszyscy członkowie społeczności. Zaleca się dopilnować, by kampanie świadomościowe nie ograniczały się do pewnej wybranej grupy odbiorców.

Edukacja globalna jest ważnym narzędziem w zwiększaniu świadomości społeczeństwa w zakresie problemów globalnych. Zapewnia holistyczne spojrzenie na zrównoważony rozwój, łącząc różne procesy, w tym migrację. Od ponad 20 lat UE odgrywa czynną rolę we wspieraniu prowadzenia edukacji globalnej na szczeblu krajowym. Jednak z dostępnych badań wynika, że chociaż od tamtej pory dokonano istotnych postępów w tym obszarze, wdrażaniu tej edukacji daleko do efektywności (Tarozzi i Inguaggiato, 2016). W większości państw konieczne są dalsze opracowania strategii krajowych; edukacja globalna musi być lepiej wyeksponowana w szkolnym programie nauczania i w budowaniu kompetencji wśród decydentów. Należy koniecznie zapewnić odpowiednie miejsce edukacji globalnej w kształceniu nauczycieli. Przy czym nauczycielom trzeba zaufać, zapewniając im znaczną elastyczność w realizowaniu edukacji

globalnej, tak by zmaksymalizować jej potencjał.

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

Rekomendacje dla instytucji UE

Najważniejszym wyzwaniem na szczeblu unijnym jest konflikt interesów między różnymi podmiotami, w tym między poszczególnymi państwami członkowskimi, a nawet między różnymi instytucjami UE. W obliczu asymetrii interesów wzywanie do spójności polityki na rzecz rozwoju (Policy Coherence for Development, PCD) raczej nie będzie skuteczne. Kluczowe znaczenie ma zatem zniesienie warunkowości pomocy zarówno w dwustronnych, jak i wielostronnych umowach z krajami trzecimi. Podstawowym celem negocjacji powinny być prawa człowieka i zobowiązanie na rzecz rozwoju.

Należy wzmacniać korzyści rozwojowe z migracji poprzez bardziej spójną politykę rozwojową. UE i jej państwa członkowskie powinny zapewnić więcej możliwości uregulowanej migracji zarówno wysoko, jak i nisko wykwalifikowanym migrantom, ulepszyć mechanizmy integracji i zająć się ochroną praw osób poddanych readmisji do krajów trzecich.

UE powinna dalej zapewniać wsparcie finansowe i strukturalne na rzecz poprawy edukacji globalnej oraz kampanii świadomościowych w państwach członkowskich. Ponieważ błędne wyobrażenia na temat migracji oraz zniekształcony obraz tego procesu w mediach mają wpływ na politykę krajową, a także na debaty na szczeblu unijnym, zwiększanie świadomości społeczeństwa powinno być jednym z głównych priorytetów zarówno w zakresie finansowania, jak i budowania kompetencji odpowiedzialnych podmiotów, takich jak instytucje edukacyjne oraz organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

PRZEGLĄD RAPORTÓW KRAJOWYCH

W tej części przedstawiono kluczowe wnioski z raportów krajowych z Austrii, Bułgarii, Chorwacji, Cypru, Grecji, Litwy, Malty, Niemiec, Polski, Słowenii, Wielkiej Brytanii i Włoch. Należy jednak zauważyć, że kontekst badań był bardzo różny w poszczególnych państwach członkowskich. Niektóre z nich, takie jak Austria, Niemcy i Wielka Brytania, mają długą historię imigracji. W rezultacie mają także bardziej rozwinięte programy polityki migracyjnej niż większość krajów Europy Środkowo-Wschodniej, które dotąd nigdy nie były głównymi krajami docelowymi wybieranymi przez migrantów. Kryzys migracyjny uderzył bezpośrednio w południowe państwa członkowskie, natomiast w Europie Wschodniej pojawiło się stosunkowo niewielu uchodźców i ubiegających się o azyl. Dlatego ten zbiorczy przegląd ma ograniczone możliwości przedstawienia wartościowych wniosków, które można by zastosować na poziomie krajowym czy lokalnym; wniosków takich należy szukać w poszczególnych raportach krajowych.

Opinia publiczna

We wszystkich krajach w publicznym dyskursie dominują wrogie lub przynajmniej nadmiernie uproszczone postawy wobec migracji. W ostatnich latach postawy antyimigracyjne, jak wynika z sondaży krajowych i ogólnoeuropejskich, ogólnie rzecz biorąc wzmocniły się w całej Europie (Eurobarometr, 2017). Można to także zaobserwować we wzroście popularności partii nacjonalistycznych w kilku krajach, takich jak Włochy, Niemcy, Austria i Polska (Muis i Immerzeel, 2017). Nie jest to jednak uniwersalny trend. Jak wynika z raportów, w niektórych państwach członkowskich „kryzys uchodźczy” wzbudził w pewnym stopniu współczucie. Najbardziej widoczne jest to w Grecji; chociaż migracja nadal jest w znacznej mierze postrzegana jako zagrożenie dla bezpieczeństwa społeczno-ekonomicznego obywateli kraju, większość mieszkańców deklaruje empatyczną postawę wobec uchodźców.

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

W kilku raportach krajowych podkreślano związek między realiami społeczno-ekonomicznymi a postawami wobec migracji. Postawy antyimigranckie zdają się narastać jednocześnie z trudnościami gospodarczymi i najczęściej dotyczą grup stosunkowo defaworyzowanych. Natomiast pozytywne postrzeganie migracji rosło wraz z wykształceniem. Te wyniki są zgodne z wnioskami z badań międzynarodowych, wskazującymi, że dłuższy okres edukacji przekłada się na większą tolerancję wobec migracji (Cavaille i Marshall, 2017). Wiedza na temat zrównoważonego rozwoju wydaje się ograniczona; w wielu krajach, takich jak Malta, Litwa, Słowenia i Austria, koncepcja ta jest w znacznym stopniu kojarzona z ekorozwojem, a więc z aspektami dotyczącymi środowiska naturalnego, natomiast aspekty społeczne i ekonomiczne zrównoważonego rozwoju pozostają szerzej nieznane. Dlatego trzeba zwiększać świadomość społeczeństwa na temat związków między migracją a zrównoważonym rozwojem, a ten ostatni przedstawiać w sposób bardziej całościowy.

Obraz medialny oraz instrumenty kształtowania dyskursu publicznego

Raporty krajowe w większości potwierdziły wcześniejsze wnioski dotyczące przedstawiania migracji w mediach, wynikające z Audytu UE. Ponieważ zakres tematyki migracji wykracza poza doświadczenia osobiste, media odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu postaw społeczeństwa, wobec tego zjawiska. Jednak media w różnych państwach członkowskich pokazują związek między migracją a zrównoważonym rozwojem w sposób bardzo ograniczony. Obraz migracji jest różny w poszczególnych krajach, wydaje się jednak, że reakcja mediów na migrację często jest zabarwiona negatywnie, a tendencję tę jeszcze wzmocniła recesja gospodarcza oraz tzw. „kryzys uchodźczy”. Dominuje postrzeganie migracji raczej jako wyzwania niż szansy.

Uchodźców często przedstawia się jako ofiary lub jako „przestępców” czy „element niepożądany”, bo nacisk kładzie się na „nielegalność” ich migracji. Przepływy migracyjne relacjonuje się w oderwaniu od innych zagadnień; rzadko pokazany jest związek między napływem migrantów a czynnikami sprzyjającymi migracji. Stąd potrzeba odpowiedzi na istniejące medialne obrazy migracji, a przede wszystkim – rozwijania u odbiorców zdolności krytycznej oceny treści medialnych poprzez skuteczną edukację globalną. Chociaż w niektórych krajach częstsze były pozytywne relacje o migracji i „kryzysie uchodźczym” (np. w Grecji), w innych (takich jak Litwa i Polska) przekaz w mediach był zdecydowanie pesymistyczny.

Jak sugerują eksperci, z którymi rozmawiano w badaniach terenowych, rosnący wpływ na opinię publiczną mają media społecznościowe. Zatem mogą one stać się ważnym instrumentem rozpowszechniania bardziej pozytywnych obrazów migracji i jej związków ze zrównoważonym rozwojem. Ważne jest jednak także, by te koncepcje wprowadzać na wczesnym etapie edukacji, zaczynając od przedszkola i wdrażać w programach kształcenia ustawicznego. W raportach austriackim i litewskim pojawił się wniosek, że chociaż do zwalczania pokutujących błędnych wyobrażeń konieczna jest wiedza faktyczna, nie trzeba unikać emocjonalnego języka, bo obecnie postawy wobec migracji już są w dużej mierze emocjonalne.

W niektórych krajach w mediach nie poświęca się wiele uwagi środowisku naturalnemu, mimo że większość badanych populacji interesuje się kwestiami ekologicznymi. W części państw członkowskich badania sposobu przedstawiania zrównoważonego rozwoju, a w szczególności SDG, w mediach wydają się ograniczone.

Badania, projekty i dobre praktyki

Z kilkoma wyjątkami, w badanych krajach liczba i zakres badań oraz projektów zajmujących się związkami między migracją a rozwojem na szczeblu krajowym jest ograniczona. Jak podają raporty cypryjski i litewski, projekty

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

dotyczące zrównoważonego rozwoju na ogół koncentrują się na środowisku, rolnictwie i energetyce, zaś aspektom społecznym poświęca się niewiele uwagi. W większości państw członkowskich publikuje się badania na temat migracji, rozwoju i/lub SDG; jednak badania dotyczące związku między migracją a rozwojem są jeszcze „w powijakach”. Większość badań i inicjatyw związanych z migracją dotyczy azylu, integracji migrantów oraz uprzedzeń wobec nich, ale ma niewiele powiązań z rozwojem.

Pewien postęp w tym zakresie, chociaż ograniczony, widać w Austrii i Niemczech. Natomiast w Wielkiej Brytanii związki między migracją a rozwojem są przedmiotem sporego zainteresowania środowisk akademickich.

W większości krajów można zaobserwować różne dobre praktyki dotyczące zrównoważonego rozwoju, a w szczególności SDG, realizowane głównie przez organizacje społeczeństwa obywatelskiego, ale także inicjowane przez instytucje szkolnictwa wyższego i organy rządowe. Istnieją także silne, mające dość długie tradycje społeczności organizacji społeczeństwa obywatelskiego specjalizujących się w dziedzinie migracji. Jednak liczba inicjatyw łączących migrację z rozwojem jest ograniczona.

Polityka migracyjna, zrównoważony rozwój i zobowiązania międzynarodowe

Kryzys migracyjny ostatnich lat zwrócił uwagę na krajowe strategie dotyczące imigracji, przyznawania azylu i integracji migrantów, co czasem prowadziło do przyjęcia nowego ustawodawstwa lub korekty starych ram polityki. Mimo to wydaje się, że w większości badanych krajów nie ma w polityce migracyjnej i azylowej bezpośrednich związków ze zrównoważonym rozwojem i SDG. W wielu krajach, zwłaszcza tych, które wstąpiły do UE stosunkowo niedawno, programy migracyjne i azylowe nadal są dostosowywane do standardów i dyrektyw unijnych.

Kolejną kwestią jest brak spójności między krajowymi ramami polityki migracyjnej a SDG. Nadal problematyczna jest integracja migrantów w większości badanych państw członkowskich, zwłaszcza w tych, które nigdy nie były krajami docelowymi migracji, takich jak Słowenia, Litwa, Bułgaria, Polska i Chorwacja. Z pewnymi różnicami w poszczególnych krajach, migranci, a szczególnie ubiegający się o azyl, nadal są obiektem dyskryminacji; otrzymują ograniczoną pomoc socjalną, usługi integracyjne są zaś niskiej jakości lub ograniczone; mają ograniczony dostęp do instytucji oświatowych i uczciwego zatrudnienia; ogólnie dostają niewiele wsparcia. Chociaż w Niemczech, Austrii i Wielkiej Brytanii sytuacja jest relatywnie lepsza, ogólna tendencja stoi w sprzeczności z celami rozwojowymi. Dlatego kluczową sprawą jest poprawa polityki imigracyjnej i azylowej na szczeblu krajowym, aby zapewnić migrantom ochronę ich praw i zmaksymalizować prorozwojowy wpływ migracji.

Rekomendacje

Rekomendacje dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego – poziom krajowy i lokalny

Istnieje silna potrzeba zwiększenia publicznego zaangażowania w zrównoważony rozwój, a zwłaszcza jego związki z migracją. Dlatego jednym z kluczowych narzędzi zwalczania błędnych wyobrażeń opinii publicznej powinno pozostać zwiększanie świadomości społeczeństwa na ten temat. Migrację należy częściej przedstawiać w szerokim, całościowym ujęciu, a także przeciwstawić pozytywne obrazy tym pokazującym międzynarodowy przepływ ludności jako zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego i zatrudnienia obywateli krajów przyjmujących. Należy dalej badać związki między migracją a rozwojem.

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

Aby osiągnąć te cele, zachęca się organizacje pozarządowe (NGO) do tworzenia i uczestniczenia w tematycznych sieciach na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Istotne jest budowanie partnerstw między różnymi NGO, między NGO a instytucjami oświatowymi oraz między NGO a organami rządowymi.

Rekomendacje dla instytucji rządowych – poziom krajowy i lokalny

Ze względu na ewidentny brak świadomości społeczeństwa w zakresie zrównoważonego rozwoju, rządy państw powinny angażować się w promowanie tej koncepcji oraz Agendy 2030 i informowanie o nich opinii publicznej. Chociaż zachęca się do tworzenia organizacji społeczeństwa obywatelskiego, ich działania często ograniczają się do projektów krótkoterminowych. Ważne jest więc, by władze współpracowały z NGO w prowadzeniu kampanii świadomościowych, które będą najodpowiedniejsze w kontekście krajowym lub lokalnym. Bardzo istotne jest zachęcanie instytucji rządowych do wzajemnej współpracy, gdyż w niektórych krajach widać brak koordynacji między różnymi organami rządowymi. Powinny one dalej współpracować z NGO oraz instytucjami edukacyjnymi.

Należy w dalszym ciągu ulepszać krajową politykę migracyjną i azylową, a także krajowe strategie edukacji globalnej i wsparcie w tym obszarze. W strategiach migracyjnych powinny zostać ujęte związki między migracją a rozwojem.

Rekomendacje dla gmin – poziom lokalny

Zachęca się gminy do inicjowania i/lub angażowania się w kampanie świadomościowe, potencjalnie we współpracy z NGO. Gminy powinny efektywnie informować o migracji, azylu oraz lokalnych projektach zrównoważonego rozwoju. W krajach ze znaczną populacją migrantów gminy powinny ułatwiać integrację nowych przybyszów. Zachęca się je także do tworzenia platform dialogu i komunikacji między społecznością lokalną a migrantami.

Rekomendacje dla instytucji edukacyjnych – poziom krajowy i lokalny

Należy włączyć temat migracji i zrównoważonego rozwoju do wstępnego kształcenia nauczycieli poprzez efektywną prezentację edukacji globalnej. Jest prawdopodobne, że do krajów Europy Środkowo-Wschodniej, takich jak Polska, Litwa, Bułgaria, Chorwacja i Słowenia, w przyszłości będzie przybywać więcej imigrantów, dlatego należy doskonalić umiejętności komunikacji międzykulturowej i międzyreligijnej przyszłych nauczycieli. Biorąc pod uwagę w znacznym stopniu negatywną reakcję mediów na migrację, konieczne jest rozwijanie umiejętności Europejczyków w zakresie korzystania z mediów, zarówno w szkole, jak i na późniejszych etapach życia. Edukacja globalna powinna być obecna nie tylko w programach różnych kursów, gdyż konieczne jest opracowanie środków budowania kompetencji nauczycieli i podnoszenia ich umiejętności w zakresie stosowania technologii cyfrowych.

Rekomendacje dotyczące obszarów przyszłych badań – poziom krajowy i lokalny

W większości krajów objętych raportem w znikomym stopniu bada się związek między zrównoważonym rozwojem a migracją. Należy zatem prowadzić dalsze badania na ten temat, zarówno na szczeblu krajowym, jak i unijnym. Przyszłe badania powinny objąć także m.in.: przedstawianie SDG w mediach, zaangażowanie nauczycieli podczas zajęć w kwestie migracji, analizę dobrych praktyk w zakresie migracji i rozwoju.

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

Źródła

1. Adamo, S. B. (2009). Environmentally induced population displacements. IHDP Update, s. 13-21.
2. Cavaille, C. i Marshall, J. (2017). *Education and Anti-immigration Attitudes: Evidence from Compulsory Schooling Reforms Across Western Europe*. Georgetown University oraz Columbia University: dokument roboczy. Dostęp: https://scholar.harvard.edu/files/cavaille/files/education_and_anti_immigration_attitudes_may2017.pdf
3. De Haas, H. (2010). Migration and Development: A Theoretical Perspective. *International Migration Review*, 44(1), s. 227-264.
4. ECDPM i ICMPD (2013). Migration and Development Policies and Practices: a Mapping Study of Eleven European Countries and the European Commission. Commissioned by SDC.
5. European Commission [Komisja Europejska] (2017). Special Eurobarometer 455: „EU Citizens’ Views on Development, Cooperation and Aid.” Raport UE. Dostęp: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/77899>
6. European Commission [Komisja Europejska] (2018). Special Eurobarometer 469: „Integration of immigrants in the EU.” Raport UE. Dostęp: https://ec.europa.eu/home-affairs/news/results-special-eurobarometer-integration-immigrants-european-union_en
7. European Parliament [Parlament Europejski] (2016). *Briefing: Growing Impact of EU Migration Policy on Development Cooperation*. Dostęp : [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2017\)614577](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2017)614577)
8. European NGO Confederation for Relief and Development (CONCORD) (2015). *Coherence for Migration and Security. And What about Development?* [online] Bruxelles: CONCORD. Dostęp: https://concordeurope.org/wp-content/uploads/2015/04/SpotlightReport_Migration_2015.pdf?4469ec&4469ec
9. Greussing, E. i Boomgaarden, H. G. (2017). Shifting the Refugee Narrative? An Automated Frame Analysis of Europe’s 2015 Refugee Crisis. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(11), p. 1749-1774
10. Kawachi, I., i in. (1997). Social capital, income inequality and mortality. *Public Health* 87: 1491–1498.
11. Khambule, I. i Siswana, B. (2017). How Inequalities undermine Social Cohesion: A Case study of South Africa. G20 Insights. Dostęp: http://www.g20-insights.org/wp-content/uploads/2017/05/10_Inequality_How-Inequalities-undermine-Social-Cohesion.pdf
12. Knoll, A. i Hong, A. (2016). Strengthening the Migration-Development Nexus through Improved Policy and Institutional Coherence. KNOMAD.
13. Martin, M. (2013). *The Global Approach to Migration and Mobility: the State of Play*. Statewatch. Dostęp: <http://www.statewatch.org/analyses/no-215-gamm-state-of-play.pdf>

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].

14. Muis, J. i Immerzeel, T. (2017). Causes and Consequences of the Rise of Populist Radical Right Parties and Movements in Europe. *Current Sociology*, 65(6), s. 909-930.
15. Overseas Development Institute (ODI) (2017). *Migration and the 2030 Agenda for Sustainable Development*. London: ODI. Dostęp: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/11751.pdf>
16. Putnam, R. D., Leonardi, R., and Nanetti, R. Y., (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton University Press, Princeton, N.J.
17. Tarozzi, M., Inguaggiato, C., (red.) (2016). *Global Citizenship Education in Europe. A Comparative Study on Education Policies across 10 EU Countries*. Badania wydane w ramach europejskiego projektu „Global Schools”, Trento, Italy: Provincia Autonoma di Trento. Dostęp: https://issuu.com/globalschools/docs/h_digest
18. World Association for Christian Communication – Europe Region (WACC Europe) oraz the Churches’ Commission for Migrants in Europe (CCME) (2017). *Changing the Narrative: Media Representation of Refugees and Migrants in Europe*. [online] Refugees Reporting. Dostęp: http://www.refugeesreporting.eu/wp-content/uploads/2017/10/Changing_the_Narrative_Media_Representation_of_Refugees_and_Migrants_in_Europe.pdf
19. World Bank [Bank Światowy] (2018). Migration and Development Brief 29. [online] Dostęp: <http://www.knomad.org/publication/migration-and-development-brief-29>

PARTNERS

This publication was produced with the financial support of the European Union. Its contents are the sole responsibility of CARDET and its project partners and do not necessarily reflect the views of the European Union. [InterCap project number: CSO-LA/2017/388-136].